

TÜRK - İTALYAN CEZA HUKUKUNDA SOSYAL SINIF KAVRAMI

Doç. Dr. Çetin ÖZEK

Ekonomik bir konu olan sosyal sınıf kavramı, ceza kanunlarında yer almış bulunan bazı suçlar yönünden, ceza hukukunu da ilgilendirmektedir. Gerçekten, Ceza Kanunumuzun 141 - 142. maddelerinde ve 312. maddesinde sosyal sınıf terimi kullanılmaktadır. 141 ve 142. maddelerde kullanılan sosyal sınıf teriminin, sırf ekonomik anlamda ve gelir bölüşümünden pay almış biçim ve ilişkilerini ifade için kullanıldığı konusunda şüphe yoktur (1). Buna karşılık, 312 maddede kullanılan, «cemiyyetin muhtelif sınıflar»ından maksadın ne olduğu doktrinde tartışmalıdır. Bu yazımızda, 312. maddedeki kavram üzerinde durmak istiyoruz.

1 — Sosyal sınıflar arasında düşmanlık yaratma suçu

Ceza Kanunumuzun 312. maddesinde, « ... cemiyyetin muhtelif sınıflarını umumun emniyeti için tehlikeli bir tarzda kin ve adavete tahrik eyleyen kimse...» nin cezalandırılacağı hükmü yer almış bulunmaktadır. Bu madde, mehzaz 1889 İtalyan Ceza Kanununun 274. ve 1930 kanununun 415. maddesinde de yer almış bulunmaktadır. Fakat, İtalyan kanunlarında kullanılan «sosyal sınıf» terimi yerine kanunumuzda, «cemiyyetin muhtelif sınıfları» ifadesi yer almıştır. Fakat bu ifade değişikliğinin temel kavramda bir değişiklik yaratmak için yapıldığını söylemek ve değişik anlamlar vermek mümkün değildir.

Sosyal sınıflar arasında düşmanlık yaratılması suçu ilk olarak 25 Mart 1822 tarihli Fransız Basın Kanununda yer almıştır. Bu kanunda, sosyal sınıf tabiri yerine, «classes de personnes» tabiri kullanılmış ve bu tabirden değişik ortak nedenlerle gruplaşmış insan toplulukları anlaşılmıştır. 9 Eylül 1835 tarihli diğer bir kanunda ise ilk def'a, «classes de la société» ifadesi kullanılmıştır. Fakat Fransız hukuk doktrini bu iki farklı terime değişik anlam vermemiştir. (2).

1) 1930 İtalyan Ceza Kanununun vekâlet raporunda bu husus belirtilmiştir. Bk. Rel. Min. sul prog. def. di un nuovo codice penale, Lav. pre. V/II, no. 277, s. 52

2) Helié, Traité de l'instruction criminelle, II, Paris 1866, no. 790

Suçun İtalyan Ceza Kanunu yönünden gelişimine gelince, benzer durumlara ilk olarak 26 Mart 1848 tarihli ve 695 numaralı Basın Kanununda rastlıyoruz. Kanun, «sosyal durumlar arasında düşmanlık yaratma» suçunu tesis etmekte ve Fransız kanununun etkisi ile düzenlemekteyiz. Bunu takiben 19 Haziran 1894 tarihli ve 314,315 ve 316 sayılı üç kanunda aynı konuyu değişik açılardan düzenlemişlerdir. Daha sonra, aynı hüküm 1889 İtalyan ceza kanununun 247. maddesinde yer almıştır (3).

İtalyan ceza kanununda yer alan bu suçun uygulaması yönünden değişik görüşler ortaya çıkmış ve maddenin uygulama alanı tartışılmıştır. 1889 İtalyan Ceza Kanununda anarşizm ve komünizm suçlarını engelleyen özel maddelerin olmayışı, kanunun 274. maddesinin bu fiillere uygulanması sonucunu dahi doğurmuştur. Maddenin anlaşılış şekli ve uygulanışı bakımından, mahkeme kararlarında ve doktrinde başlıca 2 fikrin ortaya çıktığı görülmektedir :

1 — 247. maddeyi, sosyalist ve anarşist hareketleri dahi cezalandırabilen bir hüküm olarak anlayan görüş mevcuttur ki, ilk def'a 24 Mart 1892 tarihli Roma Mahkemesi kararında kabul edilmiştir. Mahkemenin bu kararı İtalyan Yargıtayının 4 Temmuz 1892 tarihli kararı ile kabul edilmemiştir (4). Buna karşılık, Giriodi, Costa ve Vescovi gibi ceza hukukçuları, anarşizmin ve sosyalizmin politik amaçlar taşıdığını ve bu nedenle bunlar hakkında 247. maddenin tatbikinin gerekeceği görüşünü savunmuşlardır (5).

2 — Volterra mahkemesinin 22 Kasım 1894 tarihli kararı 247. maddenin anlaşılması yönünden yeni bir görüşü ortaya atmıştır. Bu karara göre, sınıf mücadelesi normal bir sosyal vakıadır ve madde sınıf mücadelesini değil ve fakat sınıflar arasındaki düşmanlığı cezalandırmaktadır. Bu bakımdan sosyalist hareketlerin 247. maddeye dayanılarak cezalandırılmasının imkânı yoktur (6). Aynı şekilde 7 Şubat 1895 tarihli bir kararında İstinaf Mahkemesi, sosyalist partisinin Regio Emiliadaki kongresinde neşredilen beyannamenin, sı-

3) İtalyan hukukundaki gelişim için bk. Vico, Per la nozione giuridica delle «classi sociali», Suppl. Riv. Pen., 1906, XV, 206 - 209

4) Legge, 1892, 1, 786. Aynı mahiyetteki Sanzara kararı için bk. Riv. Pen. XXVI, 148

5) Griodi, Associazioni Anarchice, Dig. It., IV/II, 88 - Pessina, II nuovo Codice penale italiano, 278 - Tuozzi, Corso di diritto penale, Napoli III, 278 - Panizzi, Manifestazioni sovversive e grida sediziose, Suppl. Riv. Pen., VIII, 1906, 378

6) Bu karar için bk. Vescovi, Istigazione a delinquere, Dig. It., XIII/II, Torino 1901 - 1904, 726 not. 1. Aksi mahiyetteki Cremona kararı için bk. Vescovi, 726 not. 2

nıf mücadelesini telkin etmek maksadını taşıdığını ve fakat hukuk dışı bir metodun tatbikinin istenilmediğini ve bu bakımdan 247. maddedeki suçun teşekkül edemeyeceğini kabul etmiştir (7). Roma Mahkemesi de 11 Şubat 1895 tarihli bir kararında, 247. maddedeki suçun teşekkülü için basit bir sınıf mücadelesi telkininin yeterli olmadığını, propagandanın tehlike yaratması gerektiğini, sosyalist cemiyet ve fikirlerin apriori olarak sınıflar arasında düşmanlık yarattığının söylenemeyeceğini ve bu nedenle 247. maddenin sosyalist akımlara mutlak olarak uygulanamayacağını belirtmiştir(8). İtalyan Yargıtayı da, 16 Mart 1895 tarihli kararında bu görüşü kabul etmiştir(9). Lecci, Manduca, Carfora gibi cezacılar da aynı görüşü kabul etmişlerdir (10). Vescovi de, 247. maddedeki suçun teşekkülü için, yapılan tahriklerin amme düzenini bozacak yapı taşımamasını, fakat işçi, patron mücadelesinin bir tahrik teşkil etmeyeceğini, fiili, doğal bir durum olduğunu ve suç sayılamayacağını kabul etmektedir (11).

Netice itibariyle, 1889 İtalyan Ceza Kanununun yürürlükte bulunduğu sürece, sınıflar arasında düşmanlık yaratma suçu, genel olarak bir sınıf mücadelesi anlamına alınmamıştır. Sınıf mücadelesinin doğal bir sonuç olduğu kabul edilmiştir. Maddenin, kamu düzenini bozacak şekilde ve sınıfların birbirlerine düşman edilmeleri için yapılan genel telkinleri cezalandırdığı ve sosyalist, marksist akımların ve görüşlerin 247. maddeye göre cezalandırılmayacağı kabul edilmiştir.

1930 İtalyan Ceza Kanununun 415. maddesinde de, aynı suç yer almakla beraber, 1889 kanunun'un 247. maddesi sınıflar arasındaki düşmanlık telkini «toplum sükûnu» için tehlikeli olabilecek mahiyette bulunmasını şart koşmuşken, 1930 kanununun 415. maddesinde böyle bir kayıt mevcut değildir. Fakat, 1930 kanununun vekâlet raporunda da belirtildiği gibi, bu değişiklik anlam yönünden bir başkalığa işaret etmemektedir. Gerçekten, zaten toplum düzenini bozmayacak, hukuk dışı sayılamayacak sınıf mücadelelerinin suç teşkil etmeyeceği açıktır. Bu bakımdan, yapılan tahrikin toplum düzenini bozmasını şart koşan bir ifade lüzumsuz ve suni kalmaktadır (12).

7) Giurisp. It., 1895, II, 145

8) Cass. Unica, 1895, VI, 434

9) Giust. Pen., 1895, I, 418

10) Giur. It., 1895, II, 195. 19 mart 1895 tarihli karara derginin koyduğu not Ayrıca bk.Manduca, II delitto anarchico ed il diritto penale italiano, Giust. Pen. 1899, col. 225 - Carfora, Le associazioni anarchiche, Critica Forense 1892, 140

11) Vescovi, 699, 741

12) Bk. Rel. Min. sul prog. def. di un nuovo codice penale, Lav. pre. V/II, 205, no. 455

Nitekim, gerek İtalyan Mahkemeleri (13), gerek doktrin (14), maddeye değişik anlam vermemişler ve olağan sınıf mücadelesini telkin eden ve yapan hareketlerin 415. maddeye göre cezalandırılabilmesini kabul etmemişlerdir.

Türk hukukuna gelince, 312. maddede yer alan suçun bir benzerini 1274 tarihli Ceza Kanunnamesinin 56. maddesinde bulmaktayız. «Devleti Aliyenin emniyeti dahiliyesini ihlâl eden cinayet ve cünhalar» kısmında yer alan 56. maddesinde yer alan hüküm aynen şöyledir: «Her kim memaliki masusa ahâlisinin yekdiğeri aleyhinde silahlandırarak mukateleye tahrik ve iraye veyahut bazı mahallerde gasb ve garet ve tahribi memleket ve katli nefis efalini ikaa mütecasir olupda fesad tamamiyle fiile çıkar veyahud madde fesadın icrasına başlanmış olursa ol kimse kezalik idam olunur». Aynı kanunun 66. maddesinin 6 ramazan 1332 tarihli ikinci zeylinde de, «kavanin ve nizamâtı devlete ademi itaate halkı teşvik ile emniyet ve inzibati memlekete tehlike iras edecek surette makaleler neşri veya sınıfı muhtelifi ahaliyi yekdiğeri aleyhine tecavüze tahrik yolunda neşriyata bulunanlar yahut bir içtimai umumide veya mecmuu nas olan mahallerde bu suretle iradı nutuk eyleyenler» cezalandırılmıştır. Bu hüküm, 1274 Kanununun tadil eden 22 Nisan 1341 tarihli ve 635 sayılı kanunla, 66. maddenin zeyli olmaktan çıkartılmış ve 64. maddede yer alan müstakil hüküm durumuna getirilmiştir. Bu hüküm, Ceza Kanunumuz 1926 yılında yürürlüğe girene kadar mer'î olmuştur.

312. maddedeki sosyal sınıflar arasındaki düşmanlık yaratma suçunun uygulanma alanı ve biçimi konusunda Türk doktrininde fazla bir şey söylenilmiş değildir. Sadece,, Dönmezer bir seminerdeki raporunda aynen şu hususları belirtmiştir (15) : medenî anlamı ile sınıf mücadelesi amacını güden propaganda elbetteki, caiz olmak gerekir, hatta günümüzün sosyal Devlet anlamı içinde sınıf mücadelesi lüzumludur ve bir gelişme alâmetidir. Bu sebeple sınıf mücadelesi maksadıyla propagandanın suç teşkil etmemesi umumen kabul edilmektedir..... 312. maddenin cezalandırdığı husus, sınıfları birbirine kırdırmaya götürecektir nitelikte kin ve husumet aşılama propagandadır». Nitekim benzer düşünceler, Ceza Kanunumuzun muhtelif

13) Bu konuda 1930 kanununun uygulanması ile ilgili olarak, İtalyan Yargıtayının, 18 Mart 1953, 31 Mayıs 1953, 31 Mart 1955, 14 Ocak 1959 tarihli kararlarına bakılabilir. Bu karar için bk.Grieco, Codice Penale, Roma 1964, art. 415

14) Santoro, Manuale di diritto penale III, Torino 1965, 189 — Antolisei, Manuale di diritto penale, II, Milano 1960, 597

(15) Dönmezer, Basın Hürriyetini düzenleyen ve sınırlayan mevzuatın değerlendirilmesi, s. 23

maddelerini değiştiren 5844 tarihli kanun gerekçesinde de belirtilmiş, sınıfın inkârı mümkün olmayan sosyolojik bir gerçek olduğu, sınıfı iktisadi menfaatlerin ortaklığının doğurduğu ve bunlar arasındaki ilişkilerin demokratik bir biçim içinde gelişmesi gerektiği söylenilmiştir. (16). Buna karşılık, halen Adalet Bakanlığınca hazırlanmış bulunan «Temel Hak ve Hürriyetlerin Kurunması Hakkında Kanun Tasarısı»nın, her türlü sınıfsal gelişimi, demokratik usuller içindeki sınıf mücadelesini dahi önlemek amacını güttüğü anlaşılmaktadır. Gerçekten tasarının gerekçesinde aynen, «Bölücü ve yıkıcı ceryanların günümüzde, sadece sınıf mücadelesini tahrikle yetinmedikleri bir gerçektir. Bilhassa iktisaden geri kalmış ve gelişme gayreti içinde bulunan birçok memleketlerde, bidayette sınıf şuuru uyandırılmak ve onu mücadeleye hazırlamak şeklinde tecelli eden mezkûr faaliyetler, bir süre sonra hazırladıkları ortamra temel nizamları tahribe yönelmektedirler.» denilmek suretiyle sosyal bir gerçek olan sınıfların biliçlenmesine karşı olunduğu açıkça belirtilmektedir. Buna bağlı olarak da, sınıf mücadelesinin her türünü kanunun yasaklamak amacını güdeceği bellidir ve böyle bir amacın Anayasanın kabul ettiği demokratik ve sosyal devlet nitelikleri ile ne derece bağdaşabileceği ortadadır (17).

Genel olarak gelişimini ve muhtevasını belirttiğimiz, sosyal sınıflar arasında düşmanlık yaratma suçunun uygulanışı yönünden üzerinde durulması gereken konu, sosyal sınıftan maksadın ne olduğudur. Genel bir gruplamaya vararak, sosyal sınıfa iki ayrı anlam verildiğini görmekteyiz.

2 — Sosyal sınıf kavramına genel anlam verenler

Konuyla ilgili düşüncelerini açıklayan bazı İtalyan düşünürleri ve mahkeme kararları, kanunumuzun 312. maddesinde kullanılan sosyal sınıf terimini ekonomik ve teknik - ilmi anlamı içinde kabul etmemişler ve bu anlamı aşan genel bir açıklama yoluna başvurmuşlardır.

Sosyal sınıfı geniş bir biçimde anlayanlar, ekonomik nedenlerin dışında meydana gelen gruplaşmaları dahi sınıf olarak anlamaktadırlar. İnorganik bir şekilde ve kendiliğinden meydana gelen, ta-

16) 5844 sayılı kanun gerekçesi için bk. Tut. Der. Dev. IX, 1952, C.1., s. sayı 263

17) 312. maddenin dahi Anayasaya aykırı olduğu ileri sürülmüş ve fakat Anayasa Mahkemesi bu talebi kabul etmemiştir. Anayasa Mahkemesinin 29/1/1964 tarihli 193/9 sayılı kararı için bk. -RG. 11/6/1964 no. 11725. İtalyada da, 415. maddenin Anayasanın düşünce özgürlüğü kuralına aykırı olduğunu ileri sürenler olmuştur : bk. Nuvolone, I reati di stampa, 1950, 70

rihi ve teknik bir biçimde moral ve ekonomik nedenlerle bir araya gelmiş devamlı her insan grubu sınıf olarak kabul edilmektedir. Bu anlam içinde, sınıf bir devlet gücü ile meydana gelmiş değildir ve ortak bir amacın gerçekleştirilmesi için kollektif bir gücün etkisi altında değildir. Bu anlam içinde sınıf hukuki bir kavram değildir (18). Bu tarif çerçevesi içinde, askerler, belirli meslek grupları, ortak bir işi görmek sebebiyle birlikte bulunan gruplar sosyal sınıf olarak kabul edilmek lâzım gelir.

Dini görevlileri, belirli bir dine inananları dahi sosyal sınıf olarak sayanlar mevcuttur. 1905 yılında İtalyan Yargıtayının verdiği bir kararda katolikler bir sosyal sınıf olarak kabul edilmiştir (19). Doktrindede, Manzini, Nocito, Vico, katolikleri, inanç sistemleri, ibadetleri, öfleri yönünden diğer dinlerden ayrıldıkları için, sosyal sınıf olarak kabul etmişlerdir (20). Buna karşılık, sınıfı ekonomik ayrıntıların mahsulü olarak görenler, katolikleri bir sınıf olarak görmemişlerdir. Nitekim, Sabatini, Saltelli dini inanç bölümlerinden sosyal sınıfları meydana getirmeyeceği görüşündedirler (21). Santoro da, sosyal sınıfın sosyolojik bir anlam taşıdığını, kültürel, moral ve etik değerlerinin kıstas olarak ortaya çıktığı insan gruplaşmalarının sosyal sınıf teşkil etmediklerini belirtmektedir (22). İtalyan Yargıtayı da, 18 Mart 1953 tarihli Gelmini kararında, katoliklerin sosyal sınıf teşkil etmediğini kabul etmiştir (23).

Din adamlarının sosyal sınıf olup olmadığı da tartışılmıştır. 1889 İtalyan Ceza Kanununun ilk tatbik edildiği yıllarda İtalyan Yargıtayı verdiği bazı kararlarda, papazları sosyal sınıf saymıştır (24). Ayrıca Maggiore, Nocito, Vico gibi cezacılar da din adamlarını sosyal sınıf olarak kabul etmişlerdir (25). Buna karşılık, Saltelli ve Katolikleri sınıf olarak kabul ettiği halde Manzini, din adamlarını

18) **Manzini**, Trattato di diritto penale, 1950, VI, 161. Torino mahkemesinde 15 aralık 1898 tarihli bir kararında, sosyal biçimlenmeden doğan ve kanunlara göre hak ve hukuk benzerliği olan grupları sosyal sınıf olarak kabul etmiştir. Karar için bk. Giust. Pen., 1898, V, 475

19) 21 haziran 1905 tarihli karar için bk. Riv. Pen. 1905, LXII, 421

20) **Nocito**, I reati di stato, 1913, no. 257 — **Manzini**, VI, 163 — **Berner**, Trattato di diritto penale, Milano 1887, 332 — **Vico**, 213.

21) **Sabatini**, II codice penale illustrato sotto la direzione di **Ugo conti**, 1934, II, 142 - **Saltelli - Falco**, Commento teorico - pratico del nuovo codice penale, Torino 1940, III, 100. Ayrıca bk, Nota redazione in Riv. Pen., 1905, IXII, 421

22) **Santoro**, 189

23) Nota redazionale in Giur. It., 1953, f. 10, col 309

24) Yargıtay kararı için bk. **Vico**. 216

25) **Nocito**, no. 257 - **Vico**, 216 - **Maggiore**, Diritto Penale, 1948, II, 61

sınıf olarak kabul etmemektedirler (26). İtalyan Yargıtayının 21 Haziran 1905 tarihli kararında da, katolikler sınıf olarak kabul edildiği halde, din adamları din adamları sınıf olarak kabul edilmemektedir (27). Bu konuda tam tersi düşünenler de vardır. Melelâ, Contieri, katoliklerin çok geniş bir insan grubu teşkil ettikleri için bir dini inanç topluluğu olarak ortak toplumsal fonksiyon ve faaliyet yapmadıklarını ve bu nedenle sosyal sınıf sayılamayacaklarını söylerken, din adamlarının İtalyan Anayasasının 4. maddesine uygun olarak, topluca ve ortak bir temele dayanarak toplumun maddi ve spietuel gelişimi yönünden toplumsal fonksiyon gördüklerini ve sosyal sınıf sayılmaları gerektiğini kabul etmektedir (28).

Siyasi partilerin de sosyal sınıf sayılabiliyor sayılamayacakları tartışılmıştır. Çoğunluğun görüşü, politik partilerin üye topluluğunun bir sosyal sınıf teşkil etmeyeceği şeklinde belirlemektedir. Zira, partiler, sosyal olmaktan çok politik ve değişken örgütlerdir. Bu topluluk içinde yer alabilmek iradeye, belirli bir disipline bağlıdır ve sosyal sınıfların inorganik, süreli, otonom oluş karakterleri sosyal sınıflarda mevcut değildir (29). Buna rağmen, parti üyeleri arasında ortak bir bağlılığın mevcudiyetini göz önünde bulundurarak, siyasi partileri sosyal sınıf olarak kabul edenler de mevcuttur (30).

Bütün bu tartışmaların dışında mevcut olan görüş şu olmaktadır ki, bu düşünürler, sosyal sınıfı ekonomik anlamı içinde kabul etmemektedirler. Değişik insanları tek bir bütün haline getiren, kolektif durumu sağlayan herhangi bir bağın mevcudiyeti, o insan topluluğunun sosyal sınıf olarak kabulü için yeterli görülmektedir. Bir çok insanın ortak nedenlerle bağlı oldukları düzenin mevcudiyeti ve bu ortak düzenin diğer insan gruplarından sosyal durum ve ortak koşullar bakımından ayrılabilmesi sosyal sınıfın varlığını ortaya koymaktadır. Bu sınıfa mensup olanlar arasında, o topluluğa üye olmak bağı mevcuttur ve bu bağın varlığı sosyal sınıfı, diğer insan gruplarından ayırt etmektedir. Vatandaşın bir sınıf teşkil edebil-

26) Manzini, VI, 163 - Saltelli - Romano, III, 100

27) Karar için bk. Riv, Pen., 1905, LXII, 421.

28) Contieri, In tema d'istigazione all'odio fra le classi sociali, II For. Pen. 1953, fas. V - VI, col 572. Contieri, sosyal sınıfları tayin bakımından İtalyan Anayasasının 4. maddesini kıstas olarak almakta ve, toplumda geniş ve temel olarak kabul edilen ve diğer bir topluluğa tabi bulunmayan maddi veya moral bir fonksiyon gören üye topluluklarını sosyal sınıf olarak kabul etmektedir.

29) Zerboglio, Delitti contro l'ordine pubblico'in Florian, 1935, 41 - Manzini, VI, 162 - Contieri, col. 572

30) Nocito, no. 2 57 - Maggiore, II, 60 - Berner, 332

mesi için, müşahhas ve duygusal bir bütünü temsil etmesi gereklidir. Aksi takdirde, kanunun anladığı şekilde kamu düzenini bozacak bir düşmanlık söz konusu olamaz. Üyeler arasında bağlılığı yaratan ortak noktanın sosyal bir karakter taşıması da gereklidir(31).

3 — Sosyal sınıf kavramını ekonomik anlamda kabul edenler

Kanunumuzun 312. maddesinde yer almış bulunan sınıflar arası düşmanlık yaratma suçunun teşekkülü yönünden göz önünde bulundurulacak sınıfı ekonomik anlamı içinde kabul edenler de mevcuttur. Sosyal sınıfa geniş anlam verenler dahi, ekonomik nedenlerin de sınıfların teşekkülü yönünden rol oynayabileceğini kabul etmekle beraber, daha başka nedenlerle de sınıfların teşekkül edebileceğini ileri sürerlerken, diğer bazı cezacılar sınıfın ancak ekonomik temele dayanabileceğini, bunun dışında bir sınıf teşekkülünün söz konusu olamayacağını belirtmektedirler.

Sosyal sınıfın ancak ekonomik ilişkiler yönünden ortaya çıkabileceğini kabul edenleri de iki ayrı grup altında toplayabilmek mümkündür :

a) Bazı cezacılar, sosyal sınıftan maksadın, üretim ilişkilerine göre teşekkül edebileceğini kabul ederek, sosyal sınıfa ilmi anlamını vermektedirler. Tarihteki belirli bir üretim sistemi içinde aldıkları yer üretim araçları ile olan ilişkileri, toplumsal iş düzenindeki rolleri ile sınıflar birbirinden ayrılır. Diğer bir deyişle, ulusal zenginliğin paylaşılmasında pay miktarları ve paya sahip oluş yolları bakımından sosyal sınıflar teşekkül eder. İnsan grubu olan sosyal sınıf belirli bir ekonomik yapı içinde, sosyal ekonomi içinde işgal ettiği farklı yer sebebiyle bir diğerinin emeğine sahip çıkabilir. İşte ceza hukuku yönünden de, 312. maddenin cezalandırdığı husus bu bilimsel anlamdaki sınıflar arasında kin ve adavetin yaratılması için yapılan propagandalardır (32). Bu açıdan, suç teşkil eden fiil proleterya ile burjiva sınıfı arasında düşmanlık yaratacak telkinlerden ibaret bulunmak gerekir. İşveren, işçi, emekçi ziddiyetinin tahriki, düşmanlık yaratılması suç olmaktadır. Bu açıdan, köylüler, işler, işverenler, kapitalistler sosyal sınıf olarak kabul edilebilirler (33).

b) Diğer bazı cezacılar ise, sosyal sınıfı yine ekonomik anlamı

31) Vico, 209 - 210 - Berner, 332 - Erem, Türk Ceza Hukuku, II, Ankara 1965, 567

32) Goldmann, Sapere umano e filosofia, Milano 1961 (Zikreden: Santoro 188) - Nota redazione in Giur. It., 1953, fasc. 10, II, col. 309

33) Antolisei, II, 597 - Arch. Pen., 1952, II, 173

içinde kabul etmekle beraber, ekonomik açıdan sınıfların ayrımını bilimsel temellerinin dışında, gelir zıddiyetleri, işverenlerin belirli bölümleri noktasından yapmaktadır. Meselâ, bu görüşe göre, büyük toprak sahipleri, büyük endüstriciler, esnaf, bina rantiyeleri, bankerler, tüccarlar sosyal sınıf olarak kabul edilmek lâzım gelir (34).

Sosyal sınıfı ekonomik anlamı içinde kabul etmek, tabiatıyla, 312. maddenin uygulama alanını daraltmaktadır. Ekonomik olmayan kriterlerin ölçü olarak kullanılması halinde, bir çok insan gruplarının sosyal sınıf olarak kabulü ve bunlar arasında yaratılacak bir düşmanlığın suç olması sonucu doğacaktır. Ekonomik temel üzerinde sosyal sınıfı kabul eden görüşlerden ikincisi de, birincisine oranla sorumluluk sınırını genişletmektedir. Gerçekten, ikinci görüşe göre, örneğin toprak ağalarının köylüyü sömürdüğünü söylemek, ithalatçıların, dış sermaye ile işbirliği yapanların ülkenin çıkarlarına karşı bir sömürme mekanizmasını işlettiklerini belirtmek, suç olarak nitelendirilebilecektir. Buna karşılık, birinci görüş açısından konu ele alındığında, aynı sözlerin suç teşkil etmemesi icap edecektir.

Bu arada şu hususun da belirtilmesi yerinde olacaktır: 312. maddedeki suçun teşekkülü için bir sosyal sınıfın kötülenmesi yeterli değildir. Suçun teşekkülü için iki sınıfın mukayesesi, aradaki zıtlığın ve menfaat çelişkilerinin ortaya konulması ve bazı sonuçlar doğurmak için bu çelişkilerin üzerinde durulması gerekir (35). Bu nedendir ki burjuva sınıfının, kapitalizmin tenkidi, kötülenmesi, diğer sınıflarla bir mukayeseye ve çelişkilerin ortaya konulması suretiyle bir düşmanlık yaratıcı telkine varılmadıkça suç teşkil etmeyecektir. Demokratik düzenler içinde sınıf mücadelesinin ve sınıf düzeninin tenkidinin bir hak ve hukuka bir davranış olduğu hususunda hiç şüphe yoktur.

4 — Kanaatimiz

312. maddenin uygulanışı bakımından en önemli nokta muhakkaki sosyal sınıfa verilecek anlamdır. Sosyal sınıfın kapsamını tayin bakımından maddenin sistematik ve mantıki yorumu yoluna başvurmak gereklidir.

Ceza Kanununun 141, 142 ve 312. maddeleri neyi korumaktadır? Bu soruya verilecek cevap, sosyal sınıf kavramının açıklanması yö-

34) Santoro, III, 189 - Saltelli - Romano, III, 100. Contieri de, sınıfı geniş anlamakla beraber, ekonomik nedenlerin de sınıf tefriki yönünden kriter teşkil edeceğini kabul etmektedir. Contieri, ekonomik açıdan sınıf kavramı içinde bütün ekonomik zümreleri de kabul etmektedir. Bk. Contieri, col. 572

35) Santoro, III, 189

nünden yararlı olacaktır. İtalyan hukuku ve doktrini, bu maddelerin esas itibariyle sınıf ilişkileri konusundaki hukuk dışı yolları engellemek amacına yöneldiğini kabul etmektedirler. Diğer bir deyişle mehzamız İtalyan kanunlarındaki maddelerin yorumu yönünden, demokratik usuller içinde sınıf ilişkilerinin değiştirilebileceği, bunun propangadısının yapılabileceği kabul edilmekte ve fakat bu değişikliğin demokratik usuller içinde ve kin, düşmanlığa varmayan bir biçimde olması aranmaktadır (36).

Buna karşılık, aynı maddeler kanunumuzun tatbikatı ve yorum biçimi yönünden değişik bir anlam taşımıştır. 141, 142. maddeyi değiştiren 5844 sayılı kanun gerekçesinde de açıkça belirtildiği gibi, memleketimizde, bu maddeler sınıflar arasındaki mevcut durumu sürdürmek ve sınıf düzenini korumak amacına yönelmiştir. Bu nedenle ki, 141, 142 ve 312. maddeler, sınıf düzenini koruyan, mevcut düzeni ve hakim sınıfların hakimiyetlerini sürdürmek amacına yönelik tedbirlerdir (37). Halen bu yorum biçimi içinde, gerek 141 ve 142. maddeler, gerek 312. madde, mehz kanunun uygulama biçiminin dışında bir takım antidemokratik usulleri değil ve fakat belirli fikirleri cezalandırmaktadır. Yine bu nedenle ki, Anayasa Mahkemesi, 141 ve 142. maddelerin Anayasaya uygunluğu konusunda gerekçe bulmakta güçlük çekmekte ve 312. maddeyi gayet üstünkörü nedenlerle Anayasaya uygun bulabilmektedir. Halbuki, mehz kanunun uygulandığı ülkede mesele bir metod meselesi olduğu için bu maddeler Anayasaya aykırı düşmezken, bizim ülkemizdeki yorum biçimi sınıf düzenine karşı ve onu değiştirmeye matuf düşüncelerin cezalandırılması şeklinde ortaya çıkmakta ve düşünce özgürlüğüne aykırı olmaktadır. Bu sözlerle belirtmek istediğimiz esas nokta şu olmaktadır ki, 141, 142 ve 312. maddelerin koruduğu husus bilimsel ve ekonomik anlamındaki sınıf düzenidir. Bu bakımından, 312. maddedeki sosyal sınıfı da, dar anlamda ve ekonomik temele dayanan sınıf olarak anlamak gerekir. Bu maddelerin raito legis'i, bu sonuca varmamız zorunluğunu doğurmaktadır.

Vardığımız bu sonucu destekleyen kanunumuz hazırlık çalışmalarında mevcut beyanlar da vardır. Örneğin 5844 sayılı kanunun hükümet gerekçesinde, «İçtimai sınıflar sosyolojik bir hadisedir ve insan topluluklarında tabii olarak, kendiliğinden, sosyolojik kanunlar icabı teşekkül ederler. Bu itibarla, muayyen bir zaman ve devirde bir toplulukta mevcut bulunan sınıflar diğer bir devirde mevcut bulunmayabilir. Meselâ, din adamları, talebeler, avukatlar, mühendisler

36) Brasiello, II codice penale, Napoli 1932, art. 272

37) TBMM, Tut. Der. Dev. IX, 1952, C. 10, s. sayısı 263

birer içtimai sınıf değildirler. Zira birer mesleki zümre teşkil eden bu grupları bir birine bağlayan rabıta iktisadi menfaatlerdeki müştereklik unsuru değildir» (38), denilmektedir. Yine aynı gerekçede «İktisadi menfaatleri geniş hatları ile müşterek olan nüfus kitleleri bir içtimai kategori teşkil ederler. Bir kategoriye diğerlerinden tefrik eden müşterek hatlar ve hususiyetler mevcut bulunur» sözleri yer almış bulunmaktadır. Bütün bu ifadeler göstermektedir ki, ceza kanunu sosyal sınıfı, dar ekonomik anlamında kullanmış bulunmaktadır.

Bu durumda, iktisadi veya mesleki zümreler arasında düşmanlık doğuracak fiillerin sınıfı aynı anlama kabul eden 5435 sayılı kanun gerekçesindeki fikirler (39), 5844 kanun gerekçesiyle cerh ve tenkid edilmiştir.

312. maddenin, isterse iktisadi anlamda olsun, zümreleri göz önünde bulundurmadığının ve bilimsel anlamda sınıfları göz önünde bulundurduğunun diğer bir delinini de, hükümetçe hazırlanan «Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması Hakkındaki Kanun tasarısı'nda» bulmaktayız. Gerçekten, temel hak ve özgürlüklerin korunması paravanası altında mevcut sınıf düzenini korumak ve sınıf bilinçlenmesini önlemek amacını güden (40) bu tasarı, 1. maddesinde 312. maddenin sınıf düşmanlığı ile ilgili hükmünü ayrı bir madde haline getirmekte ve düzenlemektedir. bu madde, «Toplumun muhtelif sınıf veya zümrelerini her ne surette olursa olsun, birbirini aleyhine tahrik ve teşvik ederek milli bütünlüğe zarar verebilecek şekilde, kin, nefret veya düşmanlık hislerini yaratmağa çalışanlar» şeklindeki hükmü ile, sınıflar ile zümrelerin birbirinden farklı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Tasarının gerekçesinde de, sınıftan maksadın, kapitalist ve emekçi sınıfların olduğu, zümre terimi ile «cemiyetteki iş bölümünün zaruri neticesi olarak meydana gelen iş ve meslek grupları..» nin ifade edilmek istendiği belirtilmektedir. Din adamlarının, mühendislerin, avukatların v.s. nin zümre sayılacağını da gerekçe açıkça söylemektedir. Bütün bu ifadeler ve 312. maddedeki kavrama eklenmek istenilen hususlar göstermektedir ki, bugünkü düzenleniş

38) TBMM, Tut. Der. Dev. IX 1952, C. 10, S, sayısı 263

39) TBMM, Tut. Der. VIII, 1949, C. 20, s. sayısı 257

40) Bu amaç tasarının gerekçesinde açıkça belirtilmiş bulunmaktadır. Gerçekten tasarıda, sınıfların bilinçlenmesinin sınıf mücadelesine yol açacağı ve bunun kamu düzenini bozacağı belirtilmektedir. Bu ifadeler, az gelişmiş ülkelerin ortak niteliği olan toplumsal bilinçlenmenin engellemek istendiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu amaç kanununun sırf mevcut hakim durumların bu hakimiyetlerini sürdürmek için hazırlandığını ortaya koymaktadır.

şekli bakımından, 312. madde, sadece sosyal sınıflar arasındaki düşmanlığı yaratacak telkinleri cezalandırmaktadır. Bu nedenledir ki, içitimai zümreler arasındaki düşmanlığı yaratacak fiiller 312. maddeye göre suç olmadığı gibi, belirli ekonomik gruplar, meselâ, endüstriciler, tüccarlar, bankerler v.s. ler aleyhindeki düşmanca telkinler de suç teşkil etmemektedir.